

SAVIVALDYBIŲ VADOVŲ MOKYMŲ DĖL CIVILINĖS SAUGOS ĮSTATYMO NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PROTOKOLAS

2019-12-18

Vilnius

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nacionalinio saugumo komisijos 2019 m. spalio 29 d. protokolo Nr. LV-290 6 punktą, 2019 m. gruodžio 18 d. 10.00–13.00 val. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamente prie Vidaus reikalų ministerijos (Švitrigailos g. 18, Vilnius) surengti savivaldybių vadovų mokymai dėl Civilinės saugos įstatymo nuostatų įgyvendinimo (toliau – mokymai).

Mokymuose dalyvavo apie 100 atstovų iš savivaldybių, ministerijų ir kitų valstybės institucijų, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – PAGD) vadovybė, PAGD teritorinių struktūrinių padalinių vadovai ir Civilinės saugos skyrių viršininkai.

Mokymų tikslas – pasidalinti patirtimi valdant savivaldybės lygio ekstremaliąsias situacijas, atsižvelgiant į gaisrą, kilusį Alytaus mieste padangų atliekų perdirbimo įmonėje UAB „Ekologistika“, įvertinti išmoktas pamokas ir numatyti tolesnius veiksmus, kurie padėtų ateityje veiksmingiau valdyti ekstremaliąsias situacijas.

Mokymų metu pristatyti pranešimai patalpinti PAGD interneto svetainėje <http://pagd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/civiline-sauga/civilines-saugos-seminarai>.

Mokymų dalyvius pasveikino PAGD direktorius vidaus tarnybos generolas Saulius Greičius, kuris pažymėjo, kad šie mokymai yra puiki galimybė pasidalinti patirtimi ir pasisemti žinių, nes svarbu parengti ne tik planus, bet ir realiai pasirengti ekstremaliosioms situacijoms.

Alytaus miesto savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriaus vyriausiasis specialistas Vitas Černiauskas apžvelgė situacijos eigą nuo pranešimo gavimo apie gaisrą iki padarinių šalinimo veiksmų, kurie vykdomi iki šiol. Pranešimą apie gaisrą Bendrasis pagalbos centras gavo 2019 m. spalio 16 d. 2.58 val. Apie 6.00 val. ryto informacija buvo perduota Alytaus miesto savivaldybės civilinės saugos specialistui ir administracijos direktoriui. Pirmas ekstremalių situacijų komisijos posėdis įvyko tą pačią dieną 8.30 val. Vienas iš skubių sprendimų, kuriuos priėmė komisija, buvo reabilitacinio centro pacientų evakavimas, nes vėjas pūtė į centro pusę. Ligonių evakavimui pasitelkti Lietuvos kariuomenės Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono kariai, naudojant greitosios medicinos pagalbos ir žemagrindžius automobilius (evakuota per 1,5 val.). 60 pacientų buvo išvežti į Alytaus apskrities ligoninę, kiti – į sporto ir rekreacijos centro viešbutį. 2019 m. spalio 16 d. apie 16.00 val. paskelbta savivaldybės lygio ekstremalioji situacija, pradėta vertinti aplinkos tarša. Alytaus miesto pramonės rajone, kuriame kilo gaisras, sutelkta nemažai verslo įmonių, todėl ekstremalių situacijų komisija rekomendavo joms nutraukti veiklą, tačiau tik dalis įmonių į šią rekomendaciją atsižvelgė. Todėl buvo priimtas sprendimas 3 paroms uždaryti įvažiavimus į teritoriją pasitelkiant policijos pajėgas. Teko spręsti ir vandens tiekimo gyventojams klausimą. Pradėtas tiekti vadinamasis „žalias“ vanduo, kuris netiko maistui gaminti, todėl tinkamas gerti vanduo buvo vežiojamas cisternomis. Jau pirmąją gaisro gesinimo dieną buvo imtasi rūpintis ugniagesių maitinimu, kuro tiekimu ir kvėpavimo organų apsaugos priemonėmis. Šiuo metu vis dar yra tęsiami gaisravietės tvarkymo darbai. Juos vykdo įmonė „Toksika“. Planuojama darbus baigti 2020 m. sausio pabaigoje. Pirmomis dienomis trūko informacijos gyventojams, todėl kartu su PAGD buvo įkurtas Spaudos centras. Aplinkos apsaugos agentūra, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos teikė rekomendacijas, tyrimų rezultatus. Savivaldybės lygio

ekstremalioji situacija dar neatšaukta. Nuo 2019 m. spalio 16 d. įvyko apie 30 ekstremalių situacijų komisijos posėdžių. Pirmomis dienomis vyko po 2–3 posėdžius per dieną, taip pat savaitgaliais.

Mokymų dalyviai Alytaus miesto atstovo klausė, ar buvo aktyvuotas ekstremaliųjų situacijų operacijų centras, kas tiesiogiai organizavo gyventojų evakavimą, kas rengė informacinius pranešimus gyventojams ir kur jie buvo skelbiami.

V. Černiauskas sutiko, kad ekstremaliųjų situacijų operacijų centras buvo aktyvuotas vėliau, iš esmės dirbo visuomenės informavimo ir materialinio techninio aprūpinimo grupės. Informacija gyventojams buvo skelbiama savivaldybės svetainėje, vietos radijuje, taip pat informaciją teikė ekstremalių situacijų komisijos pirmininkas. Gyventojų evakavimo organizavimo komisija nebuvo aktyvuota dėl laiko stokos. Ligonius iš reabilitacinio centro reikėjo evakuoti greitai, be to, apie 1/3 pacientų negalėjo judėti savarankiškai. Šiomet savivaldybė nesurengė civilinės saugos pratybų, bet šios ekstremaliosios situacijos metu teko spręsti daugybę klausimų.

Alytaus rajono savivaldybės administracijos direktorė Gintarė Jociunskaitė pažymėjo, kad ir toliau valdomi gaisro padariniai. 2019 m. spalio 16 d., kai kilo gaisras, gyventojai buvo informuoti trumposiomis žinutėmis, taip pat buvo siunčiami policijos ekipažai, gyventojams rekomenduota likti namuose. 2019 m. spalio 17 d. susirinko ekstremalių situacijų komisija, tačiau oro taršos duomenų dar nebuvo, todėl nebuvo galimybės skelbti savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos. Savivaldybė teritorijoje, kurioje buvo užfiksuota tarša, rekomendavo riboti įmonių veiklą, verslo įmonės reagavo teigiamai. 2019 m. spalio 18 d., atitikus ekstremaliosios situacijos skelbimo sąlygas, paskelbta savivaldybės lygio ekstremalioji situacija. Policijos ekipažai, seniūnijų darbuotojai lankė vienišus asmenis. Gyventojams buvo rekomenduota evakuotis, dalinami respiratoriai, geriamasis vanduo, lankstinukai, plakatai, kaip apsaugoti nuo dūmų. Rekomenduota negerti vandens iš šachtinių šulinių, nevalgyti vaisių ir daržovių. Savivaldybė numatė vietas laikinajam apgyvendinimui, šia galimybe pasinaudojo tik 4 asmenys. Dalis gyventojų išvažiavo į Druskininkus ir po to prašė kompensuoti išlaidas, net ir tie, kurie išvažiavo iš neužterštų teritorijų. Savivaldybė gatves laistė druskingu vandeniu. Kai buvo išgesintas gaisras, gyventojams buvo išdalinti maišai lapams sugriebti ir kitoms užterštoms atliekoms surinkti. Administracijos direktorė pažymėjo, kad daug sumaišties gyventojams sukėlė skirtingi tyrimų rezultatai. Taip buvo pasėtas nepasitikėjimas, daugelis ūkininkų dabar prašo atlikti individualius tyrimus. Ekstremaliųjų situacijų atvejais yra svarbi komunikacija, kurią turi vykdyti vienas asmuo, turėdamas patvirtintą informaciją iš sertifikuotų laboratorijų.

Į mokymų dalyvių klausimus dėl ekstremalių situacijų komisijos posėdžių skaičiaus, ekstremaliųjų situacijų operacijų centro aktyvavimo, Gintarė Jociunskaitė atsakė, kad gaisro metu buvo surengti 3 posėdžiai, po gaisro – 4, operacijų centras nesirinko. Viešinimą vykdė Alytaus rajono savivaldybės administracijos Komunikacijos skyrius, konsultuodamasis su Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūra. Buvo gaminami lankstinukai, plakatai, informacija talpinama socialiniuose tinkluose. Ekstremaliosios situacijos operacijų vadovu buvo paskirtas Alytaus rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas, atskirų operacijų vadovo sprendimų nebuvo. Ekstremaliųjų situacijų operacijų centro nariai pagal poreikį dalyvavo ekstremalių situacijų komisijos posėdyje. Prienų rajono savivaldybės administracijos direktorė Jūratė Zailskienė pasiūlė civilinės saugos mokymus savivaldybių administracijų vadovams surengti iškart po rinkimų, atkreipė dėmesį į pratybų naudą, kurių metu nustatoma daug pamokų. J. Zailskienė taip pat pažymėjo informacijos sklaidos svarbą. Prienų rajono savivaldybė apie kilusį gaisrą ir jo padarinius negavo informacijos nei iš Alytaus miesto, nei iš Alytaus rajono savivaldybės. Taip pat informaciją buvo sunku gauti iš Aplinkos apsaugos agentūros.

PAGD Alytaus priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos viršininkas vidaus tarnybos pulkininkas Algirdas Bautronis atkreipė mokymų dalyvių dėmesį į skirtingus lygius – taktinį, operacinį ir strateginį – ir palygino ekstremalių situacijų komisijos veiklą su Seimo veikla, ekstremaliosios

situacijų operacijų vadovą su Ministru Pirmininku, taktiniu lygiu dirba gaisro gesinimo vadovas. Ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas turi daug daugiau įgaliojimų palyginus su gelbėjimo darbų vadovu ir gali priimti plataus masto sprendimus situacijai valdyti. A. Bautronis, kalbėdamas apie gesinimą, apgailestavo, kad apie gaisrą buvo pranešta pavėluotai, kada ugnis buvo smarkiai išplitusi. Gaisras kilo buvusiam medvilnės kombinate, tuo metu didžiausiame Baltijos šalyse, bendras kombinato plotas viršija 20 ha, gaisras kilo 5 ha teritorijos plote. 2018 m. spalio 16 d. 4.00 val., 6.30 val. keliose vietose sugriuvo stogo konstrukcijos. Laimei, aukų buvo išvengta. Gaisrą buvo sudėtinga gesinti dėl didelės apkrovos. Kai dega butas, temperatūra pasiekia 800–1000 laipsnių, degančių padangų kaitra kur kas didesnė. Metalinės konstrukcijos tokiam gaisre labai greitai netenka nešamųjų savybių. Griuvo ne tik stogas, bet ir sienos, pertvaros. Ugniagesiai naudojo atvirus vandens baseinus. Per kelias dienas išpumpavo vandenį iš 2 tvenkinių. Viršininkas taip pat pažymėjo, kad ne visi gyventojai atkreipė dėmesį į pranešimus dėl didelės oro taršos. Jo teigimu, nemažai buvo tokių, kurie dirbo laukuose, nenaudodami jokių apsaugos priemonių. Reikia galvoti, kaip viešinimas pasiekia žmones. Pasak A. Bautronio, gesinant šį gaisrą, teko susidurti su įvairiomis problemomis. Jų kilo ne tik dėl kuro tiekimo. Vertindamas situaciją jis siūlė kurti civilinės saugos būrius, kurie turėtų specialią techniką, skirtą gelbėjimo ir statybinių konstrukcijų griovimo darbams. Su ja turėtų mokėti dirbti ugniagesiai gelbėtojai, nes be sunkiasvorės technikos tokie gaisrai neužgesinami. Viršininkas pažymėjo, kad preliminaros sutartys su įmonėmis ir organizacijomis, kurios gali sutelkti savo įrangą ir priemones, nėra veiksmingos, nes jos nebūna paruoštos, be to, nebūdama 24 val. Todėl norint greitai pasitelkti techniką ekstremaliųjų situacijų metu, reikėtų inicijuoti Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimą ar papildymą taip, kad paskelbus ekstremaliąją situaciją šis įstatymas nebūtų taikomas, o reikalingas paslaugas galėtų teikti bet kuri įmonė visoje Lietuvoje.

Mokymų metu PAGD Ugniagesių gelbėtojų mokyklos Mokymo skyriaus vyriausioji specialistė Alina Paškevičiūtė pateikė informaciją apie savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo ir skelbimo teisinę procedūrą, apžvelgė ekstremaliųjų situacijų komisijos funkcijas gresiant ir susidarius ekstremaliajai situacijai. Civilinės saugos mokymo svarbą akcentavo ir Ugniagesių gelbėjimo mokyklos Mokymo skyriaus patarėja Janina Monkeliūnienė, pažymėdama, kad mokymai yra sudedamoji parengties dalis. Taip pat patarėja pasiūlė išbandyti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų veiksmingumą pasirinkus bent vieną situaciją, kad būtų aiškus ekstremaliosios situacijos valdymo algoritmas.

Maltos ordino pagalbos tarnybos atstovas Robertas Svidinskas mokymų dalyviams pristatė maltiečių savanorių galimybę talkinti gyventojams ekstremaliųjų situacijų metu – evakuojant gyventojus, dalijant maistą ir kt. Maltos ordinas turi 40 grupių 40 Lietuvos miestų, iš viso apie 1500 savanorių ir 80 darbuotojų. Maltos ordino savanoriai teikia pagalbą seneliams, neįgaliesiems, vaikams ir jaunimui iš jautrių grupių šeimų, taigi turi tiesioginį individualų kontaktą su socialiai jautrių grupių gyventojais. Gyventojai pasitiki savanoriais. Maltos ordinas turi specialųjį transportą ir įrangą, todėl galėtų prisidėti prie neįgaliųjų transportavimo organizavimo, taip pat turi kelis pirmosios pagalbos automobilius. R. Svidinskas ragino savivaldybes iš anksto aptarti bendradarbiavimo su Maltos ordinu galimybes ir pasirašyti bendradarbiavimo susitarimus.

Mokymų metu susipažinta ir su civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų pokyčiais, siekiant užtikrinti efektyvesnę civilinės saugos sistemos funkcionavimą.

Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos grupės vyresnysis patarėjas Darius Vasaris pažymėjo, kad svarbu įvertinti pamokas ir pasiūlyti sprendimus. Turime daugiau dėmesio skirti pasirengimui ir planavimui, ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose numatytų veiksmų įgyvendinimui, nes šiuo metu pasirengimas planuojamas nepakankamai. Prevencinė veikla prasideda nuo grėsmių ir pavojų vertinimo savivaldybėje. Šia informacija savivaldybės turi dalintis su civilinės saugos sistemos pajėgomis. Savivaldybės turi įvertinti savivaldybės teritorijoje esančias įmones ir jų keliamas grėsmes, taip pat įsivertinti, kokių pajėgų reikėtų. Ekstremaliųjų situacijų prevencijos

priemonių planai yra ilgalaikiai, juose galime fiksuoti pajėgumų poreikius. Pajėgumų trūkumų klausimus galima spręsti pasirašant sutartis su kitomis savivaldybėmis, informuojant Vyriausybės ekstremalių situacijų komisiją, atitinkamas valstybės institucijas. Kalbėdamas apie gyventojų informavimą vyresnysis patarėjas pažymėjo, kad valstybės lygiu būtų sudėtinga sukurti vieną informacijos centrą, kuris aptarnautų visas savivaldybes. Savivaldybės turėtų turėti parengtus žmones vietose. Taip pat savivaldybės raginamos parengti veiksmų kalendorinius planus, kuriuose būtų numatyta, kas ir per kurį laiką turi įvykdyti tam tikrą veiksmą. Šiuo metu yra parengtas Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 2, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 25, 26, 28, 31 ir 33 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (TAIS Nr. 19-14465) (toliau – CSĮ projektas). Suinteresuotos institucijos gali teikti pastabas ir pasiūlymus. CSĮ projekto tikslas – patikslinti Civilinės saugos įstatymo nuostatas, reguliuojančias ekstremaliųjų situacijų valdymą, siekiant užtikrinti efektyvų ir operatyvų ekstremaliųjų situacijų valdymą. Vienas iš pagrindinių pakeitimų – savivaldybės ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos skelbimo reguliavimo tobulinimas. Siūloma numatyti, kad ekstremaliosios situacijos, kurių padarinių išplitimo ribos neviršija vienos savivaldybės teritorijos ribų, laikomos savivaldybės lygio ekstremaliosiomis situacijomis. Ekstremaliosios situacijos padariniams išplitus daugiau nei vienoje savivaldybėje, ekstremalioji situacija bus laikoma valstybės lygio. Taip pat papildomai numatoma galimybė Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijai savo iniciatyva teikti pasiūlymą Vyriausybei skelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją esant savivaldybės ekstremalių situacijų komisijos prašymui, atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos keliamą pavojų gyventojų gyvybei, sveikatai, aplinkai ar turtui.

Mokymų dalyviai dar kartą atkreipė dėmesį į Viešųjų pirkimų įstatymo nelankstumą ekstremaliųjų situacijų atvejais, kai papildomų priemonių ar paslaugų reikia „čia ir dabar“.

PAGD Civilinės saugos valdybos viršininkas vidaus tarnybos pulkininkas leitenantas Edgaras Geda mokymų dalyviams dar kartą priminė, kad civilinės saugos veiklos planavimą sudaro kokybiškas galimų pavojų rizikos vertinimas. Tik įvertinę visus galimus pavojus, parengę scenarijus ir numatę reikalingų pajėgumų poreikį, galime nuosekliai planuoti prevencijos, pasirėngimo ir valdymo priemones. Taip pat E. Geda pristatė kelių PAGD direktoriaus įsakymų pakeitimų projektus. Ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo metodinių rekomendacijų pakeitimo projekte siūloma valstybės ir savivaldybių institucijoms, ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms parengti atskirus ekstremaliųjų situacijų valdymo plano priedus ir juose numatyti atsakomybių tarp institucijų paskirstymą, kalendorinį veiksmų planą, materialinių išteklių žinyną papildyti informacija apie pavojų. Parengtame galimų pavojų rizikos vertinimo ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų lygiu projekte numatyti galimų pavojų scenarijų rengimo pavyzdžiai. Siekiama, kad ministerijos, kitos valstybės institucijos ir įstaigos įvertintų Lietuvos nacionalinėje rizikos analizėje nustatytų galimų pavojų didelį neigiamą poveikį ministerijai, kitai valstybės institucijai ir įstaigai ir jos reguliavimo sričiai (įmonėms ir infrastruktūrai) priskirtoms civilinės saugos požiūriu svarbioms funkcijoms. 2020 m. bus patikslintos rizikos vertinimo rekomendacijos savivaldybėms ir ūkio subjektams. PAGD direktoriaus įsakymo, reglamentuojančio valstybės rezervo civilinės saugos priemonių atsargų nomenklatūros ir kiekio nustatymą, projekte valstybės rezervo civilinės saugos priemonės siekiama susieti su nustatytais pavojais ir planavimo prielaidomis. Pespėjimo ir informavimo tvarkos projekte siūloma sustiprinti gyventojų informavimo koordinavimą per ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą.

PAGD direktoriaus pavaduotojas vidaus tarnybos pulkininkas Mindaugas Kanapickas atkreipė dėmesį į vieno informacijos šaltinio, kuriuo pasitikėtų gyventojai, svarbą. Taip pat jis pritarė mokymų dalyvių pasiūlymui pagal galimybę rengti civilinės saugos mokymus naujai išrinktiems savivaldybių administracijų vadovams iškart po rinkimų. PAGD direktoriaus pavaduotojas paragino dalyvius daugiau bendradarbiauti tarpusavyje ir palinkėjo gražių ir ramių artėjančių švenčių.